

<sida1>

Ink. d. 26 Sept. 1853 [[Ankomstdatum på Consistoriet](#)]

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

1853 den 5 Okt. anm. för Kongl. Maj^t i Statsrådet.

*Exped. Nåd. Bref till Consistm i Hernösand
och handbref till Norrska Stats Råds afdel-
ningen i Stockholm*

Sedan Eders Kongl. Maj^t uti remiss af den 8de sistl. Julii i Nåder anbefallt Undertecknad att, med anledning af hvad i då bifogade och nu härhos åter-

*Hernösands Biskop, med
yttrande i afseende å Prosten
Læstadii embetsförvaltning.*

<sida2>

följande handlingar förekommer angående de religiösa rörelserna i nordligaste delen af Sverige och Norrige samt hvad i sammanhang dermed blifvit mot Prosten Læstadius i Pajala anmärkt, efter verkställd visitationsresa inom de norra delarne af Stiftet till Eders Kongl. Maj^t i underdånighet inberätta, hvad jag angående bemälde Prosts embetsverksamhet inhemtat, så får, till underdånig åttlydnad häraf, jag nåden följande anföra.

Då under förenämnde visitationsresa, hvilken företogs under sistl. Julii och Augusti månader, inga personer anträffades, hvilka hade sig något närmare bekant, än hvad Eders Kongl. Maj^t redan af inkomna handlingar känner, om den religiösa rörelsen på Norrska sidan och särskilt om de bedröfliga uppträden i Kautokeino, är jag också icke i tillfälle att om Prosten Læstadii embetsverksamhet i underdånighet meddela annat, än hvad som har afseende på hans egen församling, men från hvilken visserligen också den af honom åstadkomna rörelsen i mer eller mindre mån sträckt sig till flera angränsande. Denna rörelse visar sig hufvudsakligen i religiös väckelse, hvilken Læstadius söker åstadkomma och underhålla, och en bestämd samt i yttre måtto märkbar skillnad mellan väckta och icke väckta. De förra visa ett djupt alfvar och i allt sitt förhållande yttersta Samvetsgrannhet, såsom bevis hvarpå må i underdånighet anföras, att de, som veta med sig hafva något orättmätigt förvärfvat, bära det tillbaka till den, hvilken de detsamma frantagit, om han är bekant och står att anträffa; annars till fattigvården inom

<sida3>

församlingen. Häraf har inom Pajala uppkommit en af Læstadius organiserad s.k. extra fattigvårdsinrättning, öfver hvilken han förer särskilda räkenskaper, utvisande ett betydligt antal betalande personer

och betydliga afgifter under de näst föregående åren. Äfven må anföras, att då de väckta fått veta, att jag hufvudsakligen för deras och deras kyrkoherdes skull företagit den långa och besvärliga resan på egen bekostnad, hafva de i en skrifvelse, som vid min återkomst hit låg mig till mötes, med mycken enträgenhet erbjudit sig att ersätta resekostnaden. Ett utmärkande drag hos de väckta är vidare absolut nykterhet, hvilken också sträckt en välgörande inflytelse till den öfriga befolkningen. Någon afvikelse i läran eller något missnöje med församlingens religionsböcker är icke hos de väckta att förspörja. Såsom en välgörande verkan af rörelsen må ock anföras, att allestädes, dit den sträckt sig, benägenheten att processa upphört eller betydligt aftagit. Så berättade för mig Häradshöfding Stenberg, att, i stället för att han förut vid sina embetsförrättningar i Lappmarken kunnat påräkna i Protocollslösen omkring 500 Rdr Bc^o, har den i sednare tiden icke uppgått till 100. Dessa och flera yttringar af den pågående rörelsen äro utan tvifvel att anse för goda och hugneliga. Andra af tvetydigare eller betänkligare art hafva blifvit föremål för en klagoskrift, adresserad till Consistorium från en del af Pajala socknemän, hvilka höra till de s.k. icke väckte, och anser jag mig i underdånighet häraf icke kunna gifva en noggrannare skildring än genom ett utdrag af den

< sida4 >

del av Protocollet, som fördes vid visitationen i Pajala den 31. sistl. Julii, hvilken behandlar ifrågavarande besvärspunkter.

Först tillspordes Prosten Læstadius, om han hade, enligt hvad anklagelseskriften innehöll, icke på ringaste vis sökt förekomma, utan tvärtom försvarat och befordrat det oskick, som under den offentliga Gudstjensten gjort sig gällande, så att personer, isynnerhet qvinnor, fått icke allenast med skrik och rop, utan äfven med handklappning och dans störa den allmänna andakten, hvarpå Prosten svarade: "Jag har hvarken försvarat eller med flit befordrat sådana gester och rop, som i anklagelseskriften mig påbördas."

Rörande det svar, som samme Prost en gång vid frågan om att hämma och nedtysta ofvannämnda rop och rörelser skulle hafva afgifvit, nemligen: "Vi bo i en vrå af verlden och blifva ej observerade," — medgaf Prosten, att han väl fällt ett sådant yttrande; men att detta svar ej haft afseende på rörelserna och ropen, utan på väckelsen i allmänhet.

Uppå framställd fråga, huruvida de väckte eller oväckte inom församlingen vore till antalet öfvervägande, uppgafs, att de väckte utgjorde större delen af församlingen.

I sammanhang härmed tillfrågades de väckte på mansidan, om ropen och de högljudda känsloyttringarna på qvinnosidan vore dem till någon förargelse, hvarpå de förklarade, att nämnde rop och känsloyttringar, långt ifrån att vara dem till förargelse, snarare lifvade hjertat och tjente dem till väckelse.

<sida5>

Anmärkas härvid bör, att sådana högljudda känslöyttringar hufvudsakligen uppkomma hos qvinnor.

Sistnämnda fråga framställdes äfven till de s.k. oväckte på mansidan; och förklarade desse dervid, att de ansågo sig hafva ringa uppbyggelse af sin kyrkogång, emedan skriket och rörelserna på qvinnosidan hindrade dem att höra något af predikan.

På grund af dessa meddelanden, och då de väcktas känslöyttringar äfven under dagens Gudstjenst varit så högljudda och stormande, att ljudet af predikan stundom blifvit helt och hållet förtaget, beslöt Undertecknad, som ansåg dessa rörelser möjligen vara af högre ursprung och andelig beskaffenhet, att söka gå begge partiernas önskan till mötes genom följande förordnande:

1mo. Högmässa-Gudstjensten hålles i vanlig tid, och såvidt någon derunder ej kan återhålla sina känslöyttringar och sitta tyst och stilla i kyrkan, bör han antingen afhålla sig ifrån Högmässan, eller ock, i händelse han densamma bevistar, genast af kyrkobetjeningen utledas, när paroxysmen påkommer; och skulle församlingens kyrkoherde ansvara för allt under nämnda Gudstjenst inträffade oljud och oskick.

2do. Enligt Prosten Læstadii frivilliga åtagande skola Aftonsånger söndagligen hållas för de s.k. väckte, dock ege äfven hvarje annan frihet att äfven dessa andaktsstunder bevista. De oväckte böra likväl dervid icke taga anstöt eller yttra missnöje öfver de väcktas ljud och rörelser.

<sida6>

Öfver detta förordnande yttrades allmän belåtenhet. Derefter tillspordes Tit. Læstadius, om han, såsom anklagelseskraften tillvitade honom, hade med flit utskickat nyväckta personer, i synnerhet unga flickor och ynglingar, att fara omkring i socknen för att med skällande och s.k. krassande befordra andras omvändelse; hvarpå Prosten svarade, att han icke utskickat några sådana personer, utan hade de väckta af egen drift företagit dylika färder.

Detta de väcktas förfarande yttrade jag mig på det högsta ogilla, dels derföre, att deras försök att omvända menniskor skett med svordomar och skällsord, dels ock, emedan de förmätet tilltrodde sig kunna afgöra, hvilka som voro oväckte, — hvilket dock Læstadius påstod, att de väckte utan svårighet kunde urskilja.

Angående den beskyllningen, att Prosten Læstadius skulle både i predikningar och eljest förtyda Skriftens Språk, der dessa ej öfverensstämde med hans system, t. ex. Luc. 6:37, hvilket Bibelställe han skulle hafva tolkat så, att det endast afsåge tvenne obotfärdiga (som sitta på en krog och gräla och bedja hvarandra draga till helvetet) — förklarade

Prosten sin mening vara, det anförda Språk visserligen gällde de obotfärdiga, dock icke uteslutande, utan och rätte Christne sinsemellan.

Församlingen sedermera tillfrågad, om några af

< sida 7 >

Prosten Læstadii lärosatser verkligen voro sådana, att de ej öfverensstämde med Lutherska Kyrkans Trosbekännelse, svarade: ja; och anförde Länsman Stenudd till bevis för detta påstående, att Prosten fordrade, det en Christen skulle bekänna och uppräknat sina synder inför hvar man. Læstadius förklarade sig häröfver, att han ej nödvändigt yrkat en dylik bekännelse inför hvilken som helst, utan berodde det på hvars och ens vilja att bekänna sina synder för andra.

Rörande den beskyllningen, att Prosten skulle både i predikningar och enskilda samtal hafva begagnat de smutsigaste liknelser och talesätt, hvarigenom den naturliga blygsamheten såras, bestred han detta helt och hållet och uppgaf sig aldrig hafva begagnat andra liknelser än dem, som finnas i Bibeln. Brukspatron Sohlberg och Länsman Stenudd vidhöll likväl det påståendet, att Prosten ofta på predikstolen begagnat de smutsigaste talesätt, af hvilka ett exempel anfördes. Häri instämde flera af församlingens ledamöter. Prosten yrkade, att söndagen, då detta uttryck förekommit, skulle uppgifvas, — hvilket dock ingen af de närvarande kunde erinra sig.

Slutligen uppmanades Prosten Læstadius att förklara sig öfver den punkten i oftanämnda anklagelseskrift, der han beskylldes att hafva af församlingsboerna för diverse ändamål uppburit gods och penningar samt dymedelst befordrat fattigdom; och medgaf Prosten, att han väl för missionsskolorna hade emottagit fri-

< sida 8 >

villiga gåfvor, men nekade sig derigenom hafva befordrat fattigdomen.

Som Consistorium icke funnit Læstadii underdåniga förklaring öfver 8de och 9de punkterna af Biskop Juels skrifvelse till Kirke-Departementet af den 7de sistl. Januarii nöjaktig, ansåg sig Undertecknad böra [af] Læstadius affordra och i visitationsprotocollet upptaga närmare redogörelse öfver detta ämne. Den ena anmärknings-anledningen var, att Læstadius skulle hafva sammankallat och uppfordrat hvar och en, som försett sig mot 6te Budet, att till honom erlægga 12 skill. såsom ersättning för de omkostnader han haft vid en resa till Hernösand, dit han blifvit kallad att inför Consistorium förklara sig deröfver, att han nekat en piga, som begått lägersmål, men sedermera utstått kyrkoplikten, tillgång till Herrans bord; och afgaf Læstadius häröfver följande förklaring: Uppgiften om resan till Hernösand är ett misstag; ty den skedde i stället till Haparanda. Hvad uppbörden af 12 s. beträffar, har jag icke affordrat någon en sådan; men några väckta qvinnor ansågo sig böra deltaga i mina resekostnader i och för denna sak af den anledning, att de nu verkligen kände sig hafva erhållit inre kraft att emotstå frestelsen mot 6te

1853-09-21 Biskop Israel Bergman till HM Konungen

Budet, och erbjöds således de omtalta 12 skillingarne, hvilka för tillfället emottogos, men sedermera återställdes.

<sid9>

Uti den 2^{dra} af förenämnde Biskop Juels anklagelsepunkter säger han sig hafva funnit sig uppfordrad att tillskrifva Læstadius och göra honom bekant med att Finnarne i Kautokeino åberopade sig honom och hans lärdomar, och uppfordrat honom till att med en öppen och bestämd förklaring betaga dessa Finnar all anledning till att tro sig berättigade till medhåll af honom i deras ochristliga meningar, hvilken uppfordran Læstadius likväl skall hafva lemnat utan afseende.

Læstadii förklaring häröfver var följande:

Som dessa lärdomar isynnerhet skulle hafva bestått deruti, att jag förklarat dem i deras inbillade andliga tillstånd för att vara aldeles syndfria, så bestrides denna uppgift helt och hållet. Min lära i denna punkt har lydt ungefärligen så, att den benådade menniskan eller en Christen genom nåden är skuldfri, men icke syndfri. Biskop Juels skrifvelse har jag icke fattat så, att den innehöll en uppmaning till mig att till honom öfverlämna en offentlig förklaring emot Kautokeino-Lapparnes villfarelser; dock hafva de medlemmar af den förvillade Sekten, som träffades i Karesuando om vintern 1852 vid visitationstillfället, blifvit af mig offentligen förklarade för villoandar.

<sid10>

Med djupaste vördnad, nit och trohet framhärdar,

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Majts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte
Isr. Bergman.

Hernösand den
21. Septemb. 1853.

And. Sidner